

processing, combining word and structural meanings into units). Skills of upper-level processes (coordination of main and supporting ideas of the text, interpretation of the information from the text) are not automatic and can be considered as comprehension skills. It has been concluded that reading comprehension processes of fluent readers work simultaneously and the purpose defines reading processes emphasized. Correspondence between the purpose and types of reading has been analyzed and it has been concluded that one type of reading rarely occurs in academic settings. It is suggested that for the fourth year students teaching academic reading should be focused most on lexical skills development and intensive practice through extensive and intensive reading. On the basis of scientific literature analysis reading, comprehension and study skills as well as explicit and implicit knowledge necessary for effective academic text reading have been characterized and specified in the article. Comprehension skills have been classified in accordance with the type of reading (scanning, skimming, reading for a detail). It has been proved that skills cannot and should not be separated, but learned in support of each other.

Key words: academic reading, future philology students, reading skills, comprehension skills, study skills.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 37.013.74

М. Л. Ваховський

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ І КУЛЬТУРИ (ЮНЕСКО) З ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі значно активізується діяльність міжнародних організацій у галузі освіти, яка направлена на розв'язання освітніх проблем, що є актуальними для багатьох країн світу. Безумовно, найбільш авторитетною міжнародною організацією, яку не без підстав називають центром міжнародної інтелектуальної співпраці, є Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури – ЮНЕСКО (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO). Її було засновано 16 листопада 1945 року, коли представники 37 країн, які зібралися в Лондоні, поставили свої підписи під Статутом ЮНЕСКО. Офіційно цей документ вступив у силу 4 листопада 1946 р. після ратифікації його 20 державами, а в грудні 1946 р. за рішенням Генеральної конференції ЮНЕСКО та Генеральної Асамблеї ООН

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури стала невід'ємною частиною системи ООН, одним з її потужних компонентів.

Основні напрями діяльності ЮНЕСКО знайшли широке відображення в науковій літературі. Зокрема розглянуто історію й тенденції розвитку цієї організації (О. Костенко, В. Пількевич, Б. Салтиков, О. Скрипник та ін.), особливості освітньої політики (О. Лещенко, М. Ляшенко, та ін.). Роль ЮНЕСКО в розвитку систем освіти, організації міжнародного співробітництва, інформаційної діяльності в освітній галузі відображена в публікаціях Н. Бернет, О. Гриценчука, Є. Макаренко, М. Марфеніна, М. Тимофєєва, Ю. Ульяновського. У статтях С. Одерій, С. Сидоренко розглянуто політику ЮНЕСКО стосовно розвитку вищої освіти на сучасному етапі.

Проведений аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що дослідники, зважаючи на те, що ЮНЕСКО віддає перевагу розробці загальної стратегії розвитку освіти в сучасному світі, розповсюдженню грамотності й розвитку загальноосвітньої школи, все ж недостатньо уваги приділяють аналізу її внеску в реформування вищої школи й особливо забезпечення якості вищої освіти.

Мета статті – виявити особливості підходу ЮНЕСКО до забезпечення якості вищої освіти в сучасних умовах.

Як відомо, діяльність ЮНЕСКО в галузі освіти спрямована на: сприяння розширенню доступу до базової освіти та ліквідації неписьменності; розвиток екологічної та превентивної, безперервної, професійно-технічної та вищої освіти; сприяння проведенню аналізу та оцінки національних освітніх систем, розробці політики та здійсненню реформ у галузі освіти з метою покращання її якості та адаптації до потреб суспільства; підготовку освітянських кадрів; сприяння визнанню еквівалентності навчальних курсів, свідоцтв і дипломів у сфері освіти [4, с. 115].

Як бачимо, розвиток вищої освіти розглядається як один із напрямів діяльності ЮНЕСКО, проте з моменту виникнення організації він не був пріоритетним. Підсилення уваги ЮНЕСКО до розвитку вищої школи спостерігається лише з 90-х років ХХ століття. Це було пов'язане з тим, що в другій половині ХХ століття відбувався бурхливий розвиток вищої освіти. З 1960 по 1995 рік чисельність студентів у країнах світу зросла більше, ніж в шість разів: з 13 до 82 млн. З іншого боку, збільшувався розрив між промислово розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, й особливо слабо розвинутими країнами щодо доступу до вищої освіти і наукових досліджень, а також стосовно ресурсів, які виділяються на вищу освіту. Збільшувались також соціально-економічне розшарування і відмінності щодо можливостей отримання вищої освіти всередині країн, включаючи навіть найбільш розвинені й багаті з них [1, с. 29].

Враховуючи ці процеси, ЮНЕСКО зробила висновок про те, що в сучасних умовах потрібна адекватна вища освіта й науково дослідні

установи, які б могли створити «критичну масу кваліфікованих і освічених людей». Без неї жодна країна неспроможна забезпечити реальний стійкий розвиток, а бідні країни не зможуть скоротити розрив з промислово розвиненими країнами. Скорочення ж цього розриву передбачає спільне використання знань, міжнародне співробітництво та нові технології.

У 1995 році ЮНЕСКО видала програмний документ «Реформа і розвиток вищої освіти» та провела п'ять регіональних зустрічей. Для Латинської Америки і країн Карибського басейну було проведено регіональну конференцію в Гавані (18-22 листопада 1996 р.) на тему: «Політика і стратегія реформування вищої освіти в Латинській Америці і в країнах Карибського басейну». Представники Африканських країн зібрались на регіональну конференцію в Дакарі (31 березня – 4 квітня 1997 р.) «Вища освіта в Африці в ХХІ столітті». Для країн Азії і Тихоокеанського регіону було організовано регіональну конференцію в Токіо (8-10 липня 1997 р.) «Національні стратегії і регіональне співробітництво в галузі вищої освіти в ХХІ столітті», для європейських країн – у Палермо (25-27 вересня 1997 р.) «Реформування вищої освіти в Європі, програма на ХХІ століття», для арабських країн – в Бейруті (2-6 березня 1998 р.) «Регіональні проблеми вищої освіти в ХХІ столітті». Кожна регіональна конференція завершувалася прийняттям декларацій і планів дій [5].

Ці заходи були своєрідною підготовкою до проведення всесвітнього наукового форуму, мета якого полягала в пошуку шляхів вирішення проблем, що існували у вищій школі, та розгортанні серйозної реформи вищої освіти в усьому світі.

З 5 по 9 жовтня 1998 року ЮНЕСКО провела в Парижі, у своїй штаб-квартирі Всесвітню конференцію з вищої освіти, яка повинна була прийняти глобальний план дій з поглиблення реформи вищої освіти.

Однією з найбільш актуальних і складних проблем, яка порушувалась уже в підготовчий період, була проблема якості вищої освіти. У програмному документі ЮНЕСКО «Реформа і розвиток вищої освіти» (1995 р.) зазначалось, що проблема якості належить до числа основних завдань, що стоять перед вищою освітою в надзвичайно мінливому світі. Це поняття, зазначалось у документі, характеризується чисельними аспектами і в значній мірі залежать від контекстуальних рамок системи, інституціональних завдань або умов. Воно охоплює всі основні функції і напрямки діяльності в цій галузі і тому слід визнати, що процес пошуку «якості» має багатосторонній характер і виходить за рамки вузького тлумачення [3, с. 7].

Було визначено три критерії якості освітньої діяльності:

а) якість персоналу, яка визначається ступенем академічної кваліфікації викладачів і наукових співробітників, та якість освітніх програм в поєднанні процесу викладання і наукових досліджень.

б) якість підготовки студентів за умови диверсифікації освітніх програм;

в) якість інфраструктури та «фізичного навчального середовища» вищих навчальних закладів, яка охоплює всю сукупність умов, включаючи комп'ютерні мережі і сучасні бібліотеки, що може бути забезпечено за рахунок адекватного фінансування.

Забезпечення якості персоналу передбачає, перш за все, створення стратегії і тактики підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів. Дуже важливо, щоб політика і практичні заходи стосовно академічного персоналу відповідали конкретним академічним цілям і чітким етичним критеріям, особливо в тому, що стосується відбору викладачів і їх кар'єрного зростання. Потрібне також оптимальне визначення робочого навантаження академічного персоналу, яке б включало викладання, наставництво, проведення наукових досліджень, участь в управлінні й адміністративній діяльності закладу, надання послуг суспільству. Надзвичайно важливою є система оцінки, яка може приймати такі форми, як самооцінка, оцінка колегами або зовнішня оцінка. Якість освітніх програм забезпечується за рахунок їх диверсифікації та ґрунтовності [Там же, с. 36–37].

Якість підготовки студентів пов'язана із забезпеченням доступу до вищої освіти, якістю контингенту учнів загальноосвітніх шкіл, їх громадянською відповідальністю, якістю консультування учнів. Ця проблема ускладнюється у зв'язку з тим, що вища освіта набуває масового характеру. З появою масової вищої освіти виникають складні питання, що стосуються дотримання принципу соціальної справедливості, перегляду взаємозв'язку вищої та середньої освіти, оскільки якість підготовки студентів вищих навчальних закладів залежить від мотивації і здібностей тих, хто завершує навчання в середніх загальноосвітніх школах.

Якість інфраструктури та навчального середовища пов'язана з організацією інституційної культури ВНЗ, якістю бібліотек, підтримкою національної загальнокультурної та архітектурної спадщини. Інституційна культура стосується, перш за все, «фізичного навчального середовища», що охоплює всю сукупність умов, починаючи з під'їзних шляхів, зовнішнього вигляду навчального закладу, мережі будівель чи університетських містечок, та закінчуючи комп'ютерними мережами і засобами обробки даних. Бібліотека повинна бути не лише місцем, де регулярно збираються, каталогізуються і зберігаються книги, а стати «інтелектуальним середовищем, «нервовим вузлом», що забезпечує взаємодію між тими, хто надає інформацію, і її користувачами [3, с. 38].

Як уже зазначалось, проблеми якості вищої освіти розглядалися на Всесвітній конференції з вищої освіти, організованій ЮНЕСКО в 1998 році. Її учасники прийняли документ під назвою «Всесвітня декларація про вищу освіту для ХХІ століття: підходи і практичні заходи», в якому нагадувалось про принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй, Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про економічні, соціальні й культурні права і Міжнародного пакту про

громадянські і політичні права, згідно з якими «кожна людина має право на освіту» та що «вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного». У статті 1 декларації наголошувалось на необхідності зберігати, зміцнювати і розширювати головні завдання й цінності вищої освіти, зокрема в тому, що стосується її вкладу в сталий розвиток і вдосконалення суспільства в цілому [1, с. 30].

Значну увагу в прийнятому документі було приділено формуванню нового підходу до вищої освіти, який передбачав:

- забезпечення справедливості доступу до вищої освіти, який повинен визначатися здібностями, можливостями, зусиллями, завзятістю і наполегливістю тих, хто хоче отримати таку освіту. При цьому можливість отримання доступу може зберігатися протягом всього життя, а ніяка дискримінація щодо доступу до вищої освіти за ознакою раси, статі, мови і релігії, а також в силу будь-яких економічних, культурних та соціальних відмінностей або фізичних недоліків неприпустима;
- розширення участі і підвищення ролі жінок, продовження зусиль, спрямованих на викорінення в галузі вищої освіти всіх стереотипів, зумовлених ознакою статі, облік гендерних аспектів у освітній діяльності;
- просування знань шляхом проведення наукових досліджень в областях природних і гуманітарних наук та мистецтва, поширення їх результатів;
- довгострокова орієнтація на адекватність вищої освіти, яку слід оцінювати з огляду на те, наскільки діяльність вищих навчальних закладів відповідає очікуванням суспільства;
- зміцнення співробітництва зі світом праці шляхом участі його представників у керівництві вищими навчальними закладами та більш активного використання студентами та викладачами суміщення роботи з навчанням та аналіз і прогноз суспільних потреб;
- диверсифікація моделей вищої освіти, форм і критеріїв набору студентів з метою забезпечення рівності можливостей;
- новаторські підходи в сфері освіти: критичне мислення і творчість. Це означає, що вищі навчальні заклади повинні формувати добре поінформованих і глибоко мотивованих громадян, здатних до критичного мислення, аналізу суспільної проблематики, розв'язання проблем, що стоять перед суспільством, а також до того, щоб брати на себе соціальну відповідальність;
- розгляд співробітників та студентів вищих навчальних закладів в якості основних дійових осіб [1, с. 33].

Цілком очевидно, що нові підходи до вищої освіти, зафіксовані в декларації, були направлені на підвищення її якості. Проте документ містить окрему статтю, спеціально призначену цій проблемі. В ній підтверджено, що якість в сфері вищої освіти є багатовимірною концепцією, яка повинна охоплювати всі його функції і види діяльності: навчальні та академічні програми, наукові дослідження та стипендії,

укомплектування кадрами, студентів, будівлі, матеріально-технічну базу, обладнання, роботу на благо суспільства, академічне середовище. Було також визначено шляхи підвищення якості вищої освіти. По-перше, рекомендувалось здійснювати внутрішню самооцінку поряд із зовнішньою оцінкою, яка проводиться силами незалежних спеціалізованих міжнародних експертів. По-друге, для забезпечення якості вища освіта повинна мати міжнародний вимір (обмін знаннями, створення інтерактивних мереж, мобільність викладачів і учнів, міжнародні науково-дослідні проекти). По-третє, для досягнення і забезпечення якості на національному, регіональному та міжнародному рівнях особливо актуальне значення мають: ретельний відбір викладачів і співробітників, постійне підвищення їх кваліфікації шляхом розширення відповідних програм, включаючи мобільність між країнами, між вищими навчальними закладами, використання нових інформаційних технологій [Там же, с. 37].

У серпні 1999 року Генеральна конференція ЮНЕСКО на своїй 30-й сесії підвела підсумки всесвітньої конференції з вищої освіти й прийняла відповідне резюме, в якому також йшлося про підвищення якості вищої освіти. В цілому тут повторювались положення, викладені в декларації з цього приводу, але було зроблено деякі акценти. Зокрема, підкреслювалось, що особливу увагу слід приділяти набуттю знань шляхом проведення наукових досліджень, створенню нових підходів і нових моделей в галузі вищої освіти, орієнтованих на студента, переробці навчальних програм задля сприяння оволодінню студентами навичками, компетентністю і здібностями в областях комунікації, творчого і критичного аналізу, незалежного мислення [5].

Діяльність ЮНЕСКО щодо реформування вищої освіти та підвищення її якості сприяла активізації наукових досліджень у цьому напрямі. Вчені опрацьовували теоретичні аспекти проблеми якості, а також займались пошуком шляхів її практичного забезпечення. Зокрема, відомий фахівець Т. Келлеган (Т. Kellaghan) звернув увагу на відсутність формального тлумачення поняття «якість освіти», з яким всі були б згодні, пояснивши це тим, що освіта є дуже складним явищем з багатьма цілями й компонентами. Вчений, спираючись на повсякденне значення цього слова, пов'язував якість з адекватністю і відповідністю об'єктів і процесів тим цілям, для яких вони застосовувалися [8, с. 22].

Т. Келлеган наголошував, що з поняттям «якість» тісно пов'язане поняття «стандарту», яке він визначає як рівень якості (майстерності), необхідний для досягнення певної мети. Проте з встановленням стандартів й особливо, з оцінкою того, наскільки знання та вміння студента відповідають стандартам, є багато проблем і протиріч, а саме: стандарт – це «мінімальна компетенція» чи «високий професіоналізм»; як встановлювати відповідність стандарту в груповій роботі; як впливає суб'єктивізм викладача при оцінці [Там же, с. 24–26].

Після всесвітньої конференції ЮНЕСКО активізувалась діяльність Міжнародної асоціації оцінювання освітніх досягнень IEA (International

Association for the Evaluation of Educational Achievement) (IEA), яка набула офіційного статусу в 1968 році і є міжнародним співтовариством національних науково-дослідних інститутів, урядових дослідницьких установ, вчених і аналітиків, які працюють для поліпшення системи освіти в усьому світі. IEA проводить високоякісні, великомасштабні порівняльні дослідження якості освіти, охоплюючи всі регіони світу [7].

М. Брей, Б. Адамсон, М. Мейсон у своїй роботі «Дослідження з порівняльної освіти: підходи і методи» обґрунтовують методологічні основи порівняння освітніх досягнень, наголошуючи, що розробити ефективну систему вимірювання досягнень студентів дуже важко [2, с. 359].

В. Гріні (V. Greaney), Т. Келлаган (T. Kellaghan) та ін., говорячи про моніторинг результатів навчання, звертають увагу на переваги й недоліки міжнародного оцінювання. Основною перевагою міжнародного оцінювання, на їх думку є, безумовно, порівняльна перспектива, яка дає можливість бачити успіхи студента в порівнянні з таким же студентом в іншій країні [6, с. 27–28].

Таким чином, у 90-х роках ХХ століття пріоритетного значення набуває діяльність Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури в галузі вищої освіти. Було обґрунтовано нові підходи до її здійснення в сучасних умовах, а найбільш актуальним і складним завданням визначено забезпечення якості освіти. Наголошувалось на необхідності розробки теоретичних аспектів проблеми та обґрунтуванні дієвих практичних заходів у цьому напрямі.

Подальшого наукового вивчення потребує діяльність міжнародних організацій, які безпосередньо займаються моніторингом якості освіти в різних країнах у порівняльній перспективі.

Список використаної літератури

1. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры (Принята на Всемирной конференции ЮНЕСКО «Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры» (Париж, 5-9 октября 1998 г.) // Альма Матер (Вестник высшей школы). – 1999. – № 3. – С. 29–35. **2. Исследование по сравнительному образованию: подходы и методы.** Под ред. М. Брейя, Б. Адамсона, М. Мэйсона / Пер. с англ. М. Л. Ваховского, И. В. Разнатовского. – Луганск : «ФОП Сабов А.М.», 2015. – 380 с. **3. Реформа** и развитие высшего образования. Программный документ. – Париж : Изд-во ЮНЕСКО, 1995. – 49 с. **4. Скрипник О. М.** Історія міжнародних організацій. Навч. посібник. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2011 – 226 с. **5. ЮНЕСКО.** Генеральная конференция. Сессия (30; 1999; Париж). Акты Генеральной конференции. Т. 1. Резолюции : 30-я сессия, 26 окт. – 17 нояб. 1999 г. – Париж : ЮНЕСКО, 2000. – 144 с. **6. Greaney V, et al.** Monitoring the Learning Outcomes of Education Systems, Washington DC: World Bank, 1996. – 100 p. **7. Husen T, Postleithwaite T. N.** A Brief History of the International Association for the Evaluation of the Education

Achievement (IEA) // Assessment in Education, 3, 1996. – pp. 129-141
8. Kellaghan T. Using assessment to improve the quality of education / T. Kellaghan. – Paris : UNESCO, 2001. – 100 p.

Ваховський М. Л. Діяльність Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) з підвищення якості вищої освіти

У статті розглянуто нові підходи ЮНЕСКО до реформування вищої освіти з метою забезпечення її якості, які були розроблені в 90-х роках ХХ століття. Показано, що початок ґрунтовних трансформацій у вищій школі було покладено прийняттям програмного документу ЮНЕСКО «Реформа і розвиток вищої освіти» (1995 р.) та організацією п'яти конференцій у різних регіонах світу, кожна з яких завершувалася прийняттям декларацій і планів дій.

Основну увагу приділено пошуку шляхів вирішення проблем, що існували у вищій школі, та розгортанні ґрунтовної реформи вищої освіти на Всесвітній конференції з вищої освіти, організованій ЮНЕСКО в 1998 році. Прораналізовано основний документ, прийнятий учасниками наукового форуму – «Всесвітню декларацію про вищу освіту для ХХІ століття: підходи і практичні заходи», розкрито її значення для теоретичного й практичного розв'язання проблеми забезпечення якості вищої освіти в нових умовах.

Ключові слова: Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), вища освіта, якість освіти, стандарти, міжнародне оцінювання.

Ваховский М. Л. Деятельность Организации Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО) по повышению качества высшего образования

В статье рассмотрены новые подходы ЮНЕСКО к реформированию высшего образования с целью обеспечения его качества, которые были разработаны в 90-х годах ХХ века. Показано, что начало фундаментальных трансформаций в высшей школе было положено принятием программного документа ЮНЕСКО «Реформа и развитие высшего образования» (1995 г.) и организацией пяти конференций в различных регионах мира, каждая из которых завершалась принятием деклараций и планов действий.

Основное внимание уделено поиску путей решения проблем, которые существовали в высшей школе, и развертывания основательной реформы высшего образования на Всемирной конференции по высшему образованию, организованной ЮНЕСКО в 1998 году. Проранализовано основной документ, принятый участниками научного форума – «Всемирную декларацию о высшем образовании для ХХІ века: подходы и практические меры», раскрыто ее значение для теоретического и

практического решения проблемы обеспечения качества высшего образования в новых условиях.

Ключевые слова: Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО), высшее образование, качество образования, стандарты, международное оценивание.

Vakhovskiy M. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) Activities to Enhance the Quality of Higher Education

The article describes the new UNESCO approaches to reform higher education in order to ensure its quality, which were developed in the 1990s. It is shown that the beginning of a fundamental transformation in higher education relates to the adaptation of UNESCO's "Reform and Development of Higher Education" policy (1995) and organization of five conferences in various regions of the world, each of which ended with the adoption of the declaration and plan of action.

The focus is on finding solutions to the problems that existed in higher education, and deployment of a thorough reform of higher education at the World Conference on Higher Education organized by UNESCO in 1998. The main document adopted by the participants of the scientific forum, namely "World Declaration on Higher Education for the XXI Century: Vision and Action" is analyzed and its importance for theoretical and practical solutions to the problem of ensuring the quality of higher education in the new environment is revealed.

Key words: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), higher education, quality of education, standards, international evaluation.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.14.015.62:159.99

Г. Ю. Вошколуп

**СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ**

Однією з нагальних проблем сучасного суспільства виступає дефіцит висококваліфікованих компетентних фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних демонструвати високі знання та професійні здібності. Причому, як показує практика, низькі професійні компетентності демонструють випускники закладів всіх